

‘Het is nooit een viering, het gaat altijd over de worsteling’

Acteurs Ellen Parren (35) en Jan-Paul Buijs (38) schrijven, spelen en horen bij theatercollectief Circus Treurdier, dat bijna vijftien jaar bestaat.

In hun werk is de wereld treurig met een absurde twist. ‘Het is ongrijpbaar wat we doen, dus ik snapte de reactie van mijn familie wel.’

J

Jan-Paul Buijs speelde dit jaar een boom in *BAAAAA* (inderdaad, met 6 a's) en binnenkort is hij Mozarts rivaal in *Wolfgang, het wonderjong*. Ellen Parren was een AIVD-agent in NPO-thrillerserie *Het gouden uur* en een puber die speelt met haar genderidentiteit in *As You Like It*.

Wie wil afspreken met dit acteursstel moet flexibel zijn. De familievoorstelling *As You Like It*, een echte Shakespeare, wordt gemaakt door Circus Treurdier en de Toneelmakerij, in Amsterdam. *Wolfgang, het wonderjong* is eveneens een familievoorstelling, over Mozart dus, van Theater Oostpool. De repetities zijn in Arnhem. Parren en Buijs zien elkaar 's avonds, en zo ergens tussen de borrel en het avondeten spreken ze met *PS*, thuis in de Jordaan.

Met kerst zien ze elkaar helemaal niet. "Ellen is vanaf eerste kerstdag in ITA in Amsterdam en ik zit precies tegelijk in het Luxor in Rotterdam," zegt Buijs. "Ik denk dat we elkaar ergens aan een bar treffen, onderweg."

Buijs en Parren vormen de helft van de artistieke kern van Circus Treurdier, het vrolijke, licht absurdistische theatercollectief dat binnenkort vijftien jaar bestaat. De andere helft bestaat uit medeschrijver en acteur Peter van Rooijen en vormgever Janne Sterke.

Treurdier maakt toneelvoorstellingen, maar ook variété. Ze speelden 'nachtmissen', introduceerden *Het Eeuwige Nachtcafé* met sketches, hapjes en drankjes en trokken zo een totaal nieuw, jong publiek naar het theater. Daarnaast maakten ze *TreurTeeVee* voor de VPRO, geregisseerd door Joost van Hezik, in de beste humortraditie van *Rembo & Rembo* en *Villa Ach-*

terwerk. 'Een combinatie van futurisme en DDR,' volgens *NRC*. "*Theo en Thea* meets *Twin Peaks*," aldus Parren. Met bizarre personages als de pornoverslaafde Uusbief, de megalomane tv-persoonlijkheid Kaak en labiele psychiater Yolanda. Van enkele duizenden bezoekers bereikten ze plotseling meer dan 100.000 kijkers.

Het collectief werd in 2008 opgericht door Thomas Spijkerman, Jan-Paul Buijs en een groep andere makers. Parren sloot in 2011 aan bij 'het clubje malloten'. Pas een paar jaar later werden zij en Buijs een stel. En nee, het was niet zoals in de jaren-zeventigcollectieven, dat 'iedereen het met iedereen deed'.

In die begintijd graptten ze nog weleens: kijk uit hoor, straks word je genomineerd voor een Louis d'Or – de belangrijkste acteursprijs in het theater. Ze waren een groep die alles anders gingen doen. Dit jaar kwam ineens die nominatie: Buijs mocht er bijna een in ontvangst nemen. En *BAAAAA* werd geselecteerd voor het Nederlands Theaterfestival. Buijs, vol ongeloof: "We bestaan vijftien jaar, een shocking leeftijd. En horen we met zo'n nominatie nu bij het establishment?"

We zitten aan de kleine eettafel in hun scheve appartementje om de hoek van de Prinsengracht. De vloer loopt schuin af, een knikker zou geen seconde op zijn plek liggen. "Bezoek krijgt hier zeebenen," zegt Parren lachend.

Achter hen staan gitaren (van Buijs) en een enorme computer op een klein tafeltje. Daar schrijven ze. Alles wat ze maken is bedacht, ze improviseren nooit. Zo ontstond ook *BAAAAA*, over de introverte jongen Guido die al zijn hele leven wordt gedomineerd door de extraverte, bijdehante John. Bij Circus Treurdier werd het een geestige ontleding van de menselijke worsteling: willen worden gekend, maar niet worden gezien.

Circus Treurdiervoorstellingen zijn grappig, maar zitten ook dicht op maatschappelijke ontwikkelingen. Jullie maakten voorstellingen over populisme, conservatisme, mediahypes en het einde van de wereld. Waar putten jullie uit?

JPB: "Het is een combinatie van een thermometer in de lucht houden – kunnen we iets met de tijdsgeest? – en menselijke sores."

EP: "Het is nooit een viering, het gaat ook altijd over de worsteling van de mens."

JPB: "Bij *BAAAAA* begon het bij de schreeuwerigheid van het publieke debat, waarin zo veel luide stemmen klinken, terwijl je de stille stem niet hoort. Het begon met een maatschappelijk gevoel, maar het moest dieper gaan. Toen kwamen we op de teruggetrokken persoon die eigenlijk ten onder gaat in het lawaai. Waardoor het minder zwart-wit is wie de *good guys* zijn en wie de *bad guys*. We moesten een achtergrondfiguur hebben, en als je dat letterlijk neemt, wordt dat een boom, een boom in de coulissen van het toneel. Zo speelde ik dus een boom."

EP: "De vraag was: is bescheidenheid iets om trots op te zijn of is het ook lafheid? We geven daar trouwens geen antwoord op."

Vijftien jaar geleden waren ze bij Treurdier nog met zijn vijftien, een makerscollectief van muzikanten, schrijvers, kleinkunstenaars, scenografen. Ze vergaderden elke week: een Poolse landdag boven een slagerij waar het altijd rook naar worst. Best een beetje rock-'n-roll, in winterjassen nachten doorwerken in een onverwarmd repetitielokaal in de Houthavens. Voorstellingen speelden ze in kleine zaaltjes, in een fitnesslokaal of een obscure studio aan de rand van Amsterdam.

In 2018 verliet oprichter en artistiek leider Thomas Spijkerman het clubje. Ook muzikaal leider Wilko Sterke vertrok.

**'Als we
elkaar tekst
lezen, valt
het altijd
even stil'**

Hoe was dat?

JPB: "Voor de mensen die overbleven, was het een *shocker*. Kunnen wij wel door zonder Thomas?"

EP: "Het was heel eng eigenlijk. En verdrietig. Je bent met elkaar opgegroeid, je bent elkaars kunstmaten."

JPB: "We hadden net het eerste seizoen van *TreurTeeVee* gemaakt, en de voorstelling *Night of the Problems*, wat een succesvolle voorstelling was. Toen zijn we gaan zitten en stelden onszelf de vraag: willen we nog? We wisten het eerst niet, maar er lag nog wel een plan voor een tweede seizoen *TreurTeeVee*."

EP: "Dat hielp."

JPB: "We wilden het nog gaan maken, en waarom dan niet onder de vlag van Treurdier? Thomas vond het ook goed dat we doorgingen, hij wilde andere dingen gaan doen en heeft het overgedragen."

EP: "Hij wilde ook niet het kind met het badwater weggooien."

JPB: "Na zijn vertrek ontdekten we dat we ook heel goed met zijn drieën konden schrijven, Peter en wij."

Hoe is de werkverdeling?

EP: "Ik benoem de grote lijnen. Jan-Paul doet de dialogen, Peter schrijft de liedteksten en bewaakt de dramaturgische lijn, hij is de dichter. Je moet elkaar enorm vertrouwen om zo samen te schrijven. We gaan altijd regel voor regel met een stofkam door elkaars teksten heen."

JPB: "Perfectionistisch."

Wat vinden jullie goed aan elkaar?

EP: "Jan-Paul is goed in het schrijven van humoristische teksten die moeilijk te vangen zijn. Het is zo duidelijk als hij een tekst heeft geschreven. Het is een combinatie van wrangheid en schoonheid. De mooiste Jan-Paultekst van vroeger is 'Ik heb last van optimistische buien.' Geestig en zó treurig."

Buijs kijkt wat verlegen.

En Ellen?

JPB: "Ellen is goed in de onderste steen van het project, de kern. Zij is essentieel voor de harteklop van een voorstelling >>

of serie. Dat heb ik veel minder. Dat je weet: vanuit hier kunnen we maken. Dit is een gevoel, hieruit ontspruit alles. Bij onze voorstelling *Night of the Problems* in 2017 was het dat jij je zo machteloos voelde door alle ellende in de wereld, de klimaatverandering, de verhalen over vluchtelingen. Vanuit die machteloosheid konden we een stuk schrijven.”

Zijn jullie kritisch op elkaars werk?

EP: “Ja. We lezen elkaars werk voor, maar altijd met Peter erbij. We gaan dat niet een-op-een doen, zo van: lekker vast thuis met zijn tweetjes.”

JPB: “Dat voelt ook niet fris, het moet echt de geboorte zijn van de tekst.”

EP: “Lezen we elkaars tekst, dan valt het altijd even stil. Dan hoor je het bekende mjaaaaaah.”

JPB: “Ellen zegt heel vaak: ik vind het goed, maar het moet dáár stoppen. Ik schrijf altijd een derde te lang. Dat komt omdat ik niet kan kiezen.”

Is het moeilijk om kritiek te krijgen van je partner?

EP: “Nee. Het lieve is dat het altijd valt in de sfeer van ‘nice try’, van zowel Peter als Jan-Paul. Ik zou het wel heel erg vinden als Jan-Paul vindt dat ik niet goed speel.”

JPB: “O ja?”

EP: “We zijn als schrijvers samen opgegroeid, dus dat is een veilige omgeving waarin we weten waar onze kracht en zwakte liggen. Maar over spelen hebben we het eigenlijk nooit.”

JPB: “Ellen is voor mij een gigantisch kompas. Maar ik ben niet bang voor haar oordeel.”

EP: “Misschien is het nog een oud gevoel met dat spelen. Dat ik ergens denk: o, maar dat Treurdier, daar hoor ik niet bij, want ik heb het niet opgericht. Ik ben het nog niet waardig. Ik heb ook pas laat ontdekt dat ik lol kon hebben in spelen.”

Ellen Parren, dochter van een Amerikaanse moeder en een Nederlandse vader, groeide met twee oudere broers op in een dorp bij Wageningen. Zij was het meisje dat als geen ander het net vertrokken bezoek kon nadoen, inclusief pijnpunten. Een observator. Lid van het schooltoneel. Een zoekende puber, die dan maar auditie deed voor de Toneelacademie in Maastricht. Ze werd aangenomen. “En dan moet je.”

Haar ouders waren bezorgd. Daar kun je toch niet van leven? En haar vader, inmiddels overleden, vond dat ze dan een man moest trouwen die fatsoenlijk de kost verdiende. “Ik heb nog steeds het gevoel

Ellen Parren

14 februari 1987, Arnhem

2005

Diploma Pantarijn, Wageningen

2009

Afgestudeerd aan de
Toneelacademie Maastricht

2011-nu

Circus Treurdier

2014-2016

Rol in *Jeuk*

2017-2019

Maakt en speelt in *TreurTeeVee*

2015

Stem in *Poesjes*

2016

Rol in *Missie Aarde*

2016

Verslaggever in *Zondag met
Lubach*

2018-2022

Rol in *Klem*

2022

Rol in *Het Gouden Uur*

**‘Ik heb pas
laat ontdekt
dat ik lol kon
hebben in
spelen’**

Jan-Paul Buijs

8 juli 1984, De Bilt

2002

Diploma Christelijk Gymnasium
Utrecht

2007

Afgestudeerd aan de
Amsterdamse Toneelschool
en Kleinkunstacademie

2008

Richt met Thomas Spijkerman
en anderen Circus Treurdier op

2008-nu

Rollen bij onder meer Het
Nationale Toneel, Toneelgroep
de Appel, Toneelschuurproduc-
ties, Amsterdamse Bostheater,
Toneelgroep Maastricht, Toneel-
makerij

2017-2019

Maakt en speelt in *TreurTeeVee*

2019

Rol in telefilm *Hiernamaals*

2020

Gouden Kalfnominatie voor zijn
acteerwerk in *TreurTeeVee*

2021

Rol in televisieserie *Swanenburg*

2022

Nominatie Louis d'Or

Buijs en Parren wonen in de
Jordaan.

dat ik me moet bewijzen, moet laten zien dat ik niet in de goot beland.”

Verrassend vergelijkbaar is Buijs' pad naar het toneel. 50 kilometer verderop woonde hij, in Bilthoven. Ook schooltoneel, en ouders die in het onderwijs zaten, die dachten: moet dat nou? Ga je geen echte studie doen? Daarna twijfel over wat hij moest, en toch maar auditie gedaan en aangenomen op de Theaterschool in Amsterdam.

Als acteurs zijn ze juist heel verschillend. Ze zitten ‘in andere bakjes,’ zegt Parren. “Ik ben typematischer. Jan-Paul kun je het podium opgooien en zeggen: nu moet je een halfuur lullen. Mij lukt dat echt niet. Hij is meer jazzzzzz.”

JPB: “Nee toch? Ik sta met één been in mijn eigen humor en met het andere in het personage. Maar ik haal het wel uit mijn eigen persoon. Ik heb ook meer toneel gedaan. En jij hebt meer gefilmd.”

Grappig detail: Buijs is juist degene met Hollywoodervaring. Als figurant ‘Dutch Soccer Hooligan 3’ in *Spider-Man: Far From Home* (2019).

Ellen, jij zei onlangs dat je bang bent dat het ieder moment voorbij kan zijn.

EP: “Voor vrouwen is dat helaas echt zo. Toen ik 30 was, castte ik al voor rollen van vrouwen van 38. Dat is gewoon superstom. Het houdt zichzelf in stand. Een vrouw van 38 wordt niet gevraagd, want een vrouw die tien jaar jonger is kan haar spelen. Ik hoop dat het verandert, maar de wisseling van de wacht gaat zo snel tussen de 20 en 30.”

Toch was het pas toen ze op televisie kwamen dat verre familie begon te snappen wat ze deden. Het is het lot van de theateracteur die pas door een groot publiek wordt gezien als de camera's aan staan. Bij Parren begon dat al vroeg, met een rol in *SIngle* (2008-2010) en later *Jeuk* (2014-2016). Meer recent speelde ze in *Klem* (als geliefde van Barry Atsma, 2018-2022), in de televisiefilm *De Zitting* (2021, van Kim van Kooten) en onlangs in *Het Gouden Uur*. Buijs had een grote rol in de drama-serie *Swanenburg* in 2021. En ze zaten natuurlijk beiden in *TreurTeeVee*, in 2017 en 2019.

Jullie hadden ook kunnen zeggen, we focussen nu op televisie. Het grote publiek.

JPB: “Circus Treurdier is juist een luxe. Het is ook ongrijpbaar wat we doen, dus ik snapte de reactie van familie wel. Maar alleen maar filmwerk doen, of alleen spelen in andermans voorstellingen is kwetsbaar als acteur. Je bent afhankelijk van een regisseur, die misschien opeens stopt, en wat moet je dan? Wij hebben de luxe en de lol van een eigen groep.” >>

‘Dan zit hij op een vrije dag te typen en denk ik: godver, moet ik ook?’

EP: “Voor familie is de Amsterdamse theaterwereld onbekend. Als je eenmaal met je hoofd op televisie komt, is het makkelijker uit te leggen. Maar zonder Treurdier had ik nooit de komediekant van mezelf kunnen ontwikkelen. Ik word vaak als advocaat, juridisch medewerker, rechercheur of AIVD-agent gecast. Strenge rollen. Terwijl ik het liefst vrouwen speel die heel naïef ergens in tuimelen. Meisjes die ontvankelijk en bleu zijn. Ik kan eindeloos genieten van het doen van de voice-over van de jeugdserie *Poesjes*. Dan doe ik de stem van een kitten. Lekker ver van mezelf af. Mijn hoofd is heel druk, dus ik vind het heerlijk om iets te spelen dat een beetje clownesk is.”

Televisie laten ze ook zeker niet los. In lockdowntijd schreven ze verwoed aan de serie *De heuvels van Cynthia*, een soap over een geprivilegieerde actrice uit een acteursgeslacht die haar rol verliest aan een schoonmaakster die toevallig ook Cynthia heet en goed overkomt op camera. Daarmee verliest de oude garde het van de nieuwe tijd.

EP: “Een satirisch sprookje over klassenverschillen. Over de hypocrisie van mensen met privileges.”

Zijn jullie bezig met privilege?

JPB: “Wij zijn enorm geprivilegieerd.”

EP: “Wij zijn de H&M-generatie die nog even de jaren 90 mochten uitspelen. De generatie onder ons weet: *we’re fucked*. Wij zijn op een bepaalde manier ook wel fucked, maar bij ons is het net wat later doorgedrongen. Wij gaan sowieso minder privileges hebben dan onze ouders, maar ik weet niet of dat erg is. We moeten allemaal kritisch gaan kijken naar hoe we de boel gaan verdelen.”

Wanneer kunnen we de serie verwachten?

EP: “We hebben een voet tussen de deur en kregen wat vragen van de NPO, de VPRO zit er al in.”

JPB: “Een garantie is er nog niet.”

EP: “Die is er nooit in televisieland. Je moet nog door een paar poortjes. En als het lukt, hopen we dat we op een mooi tijdstip worden geprogrammeerd. Met *TreurTeeVee* zaten we vaak op een vrij laat tijdstip omdat we werden gezien als ‘weird’. Volgens mij zijn we dat niet, we zijn ook heel toegankelijk. Soms worden we in een niche geplaatst waar we niet in horen. Daardoor trek je weer minder kijkers en rijst meteen de vraag of je wel rendabel genoeg bent voor de televisie. Dat is het gevecht een beetje.”

Denken jullie niet: hallo mensen, we zijn al vijftien jaar bezig, we verdienen een groter publiek.

JPB: “Soms wel. In het theater gaat het goed. Het publiek groeit, dat loopt.”

EP: “Dat *TreurTeeVee* gelukt is, is al heel groot. Voor ons is 100.000 kijkers ongelooflijk veel.”

JPB: “BAAAAAA was met 4800 bezoekers onze best bezochte voorstelling. Dat zijn heel andere schalen waar je dan mee bezig bent.”

EP: “We zijn wel klaar voor een groter publiek en ik hoop dat ons dat wordt gegund. We leven in een interessante tijd waarin mensen dankzij streamingsdiensten openstaan voor kwaliteitsfictie. Daar passen we heel goed tussen.”

Jullie zijn een stel in een collectief van vier. Wat gebeurt er als jullie uit elkaar zouden gaan?

JPB: “O ja, tja. Dan zal Treurdier waarschijnlijk stoppen. Maar het ligt er ook aan hoe we uit elkaar zouden gaan. Is het een vechtscheiding of gaat het er gemoedelijker aan toe.”

EP: “We zijn ook niet begonnen als stel, dat scheelt. Het is niet ‘het stel dat Circus Treurdier oprichtte’. Maar je moet wel met elkaar door een deur blijven kunnen.”

JPB: “We proberen ons ook niet op te

stellen als een koppel. Natuurlijk weet iedereen dat we dingen aan de keukentafel bespreken, maar je moet het open houden, anders is het bloedirritant. Het is geweldig om samen het verhaal te kunnen beleven, maar het is soms ook veel.”

EP: “Dan zit hij op een vrije dag te typen en denk ik: godver, ik doe nu niks, moet ik ook? Maar we worden steeds beter in er niet over praten.”

JPB: “Gelukkig doen we ook nog andere dingen. Dan kun je weer als een gewoon stel vragen: wat heb jij vandaag gedaan? Wat leuk. En nu ga ik boodschappen doen.”

Zijn jullie weleens jaloers op elkaar?

JPB: “Nee. Ik gun Ellen alle *shine*.”

EP: “Ik ben wel jaloers op Jan-Pauls talent. Maar op een leuke manier. Maar nooit jaloers op een rol die hij krijgt. We gaan ook nooit op voor dezelfde rollen.”

Willen jullie kinderen?

EP: “Dat vind ik een te persoonlijke vraag.”

Daar wil je niet over praten.

EP: “Nee.”

In jullie voorstelling *Night of the Problems* dragen jullie babypoppen en suggereren jullie dat je in deze tijden van klimaatverandering geen kinderen zou moeten krijgen. Hoe persoonlijk was die boodschap?

EP: “Peter heeft wel twee kinderen gekregen. Ná *Night of the Problems*. Maar ik vind het te privé.”

Blijft Circus Treurdier nóg vijftien jaar bestaan?

EP: “O mijn god, niet nóg vijftien jaar.”

JPB: “Peter zei laatst dat we een einddatum moesten prikken. Dan gaan we alleen nog maar maken wat we echt nog willen maken. En het publiek denkt dan ook: shit, we moeten ze snel nog zien.”

EP: “Ja, nog vijf jaar Circus Treurdier. Maken we nog vijf voorstellingen, een serie en een film.”

JPB: “Een bioscoopfilm!”

EP: “Weet je wat we willen maken? De film *De String*, een actiekomedie. Wat krijg je als je een komedie maakt, maar dan zonder de treur?”

JPB: “Komedie is altijd een beetje een ondergeschoven kindje in Nederland. Wij gaan de plek innemen van wat Nederlandse filmcomedy zou moeten zijn. Maar we stoppen nooit met theater.” <<

As you like it (8+), Internationaal Theater Amsterdam, 25 t/m 30 december.
Wolfgang, het wonderjong (8+), 4 t/m 22 januari DeLaMar.